

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/95404>

Please be advised that this information was generated on 2019-04-21 and may be subject to change.

REDACTIONEEL

Schone schijn

Roel Schouteten

Vaak is niets wat het lijkt, want er blijken dan meer dan openbare motieven te zijn om iets wel of niet te willen. Bijvoorbeeld:

- De ministers van Defensie en Buitenlandse Zaken lichtten in maart van dit jaar de Kamer niet volledig in over een mislukte evacuatiepoging in Libië (en moesten door het stof in de Tweede Kamer).
- De PVV is tegen openheid over giften aan politieke partijen, want dan zouden hun bronnen mogelijk anderszins opdrogen.
- De bezuinigingen op het (hoger) onderwijs moeten Nederland gaan opstuwen in de vaart der kenniseconomieën, want de bezuinigingen gaan gepaard met kwaliteitsverbetering (!).

Als wetenschappers zijn we, net zo goed als rechercheurs en journalisten¹, voortdurend op zoek naar de achterliggende motieven. Daarbij kunnen we ons alleen maar richten op de feiten die we (kunnen) waarnemen of meten en het gedrag van mensen dat we (kunnen) waarnemen of meten. Motieven moeten daaruit worden afgeleid.

Van de andere kant wordt er op allerlei manieren geprobeerd om het gedrag van (groepen) mensen te beïnvloeden, bijvoorbeeld door de overheid via wetgeving. Al decennia probeert de overheid onder andere via de Arbowet de arbeidsomstandigheden te verbeteren. Daarvoor is zij afhankelijk van de inzet en medewerking van werkgevers en werknemers. Een van de belangrijkste uitgangspunten in de Arbowet is dat werkgevers, zoveel als mogelijk anderszins redelijk is, moeten proberen te voorkomen dat werknemers ziek worden van het werk of zelfs helemaal uitvallen. Omdat werkgevers blijkbaar niet uit zichzelf een preventief beleid voeren is er allerlei wetgeving bij gekomen om werkgevers daartoe aan te zetten.

Daarbij heeft de overheid ook een terugtrekkende beweging gemaakt door meer verantwoordelijkheden neer te leggen bij de sociale partners, maar ook bij werkgevers en werknemers op organisatieniveau. Om werkgevers aan te zetten tot een preventief beleid zijn deze sinds 1996 verplicht om het loon van zieke werknemers gedurende een jaar – en sinds 2004 gedurende twee jaar – door te betalen. Deze financiële verantwoordelijkheid wordt verder gereguleerd via de Wet Verbetering Poortwachter (WVP, 2002), waarin gedetailleerd is vastgelegd welke procedures en sancties gevolgd moeten worden om zowel werkgevers als werknemers ervoor te laten zorgen dat zieke werknemers zo snel mogelijk weer aan het werk kunnen gaan. Dan is er ook nog de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA, 2006) waarin is geregeld dat een werkgever verantwoordelijk is voor het vinden van een baan voor werknemers met mentale en/of fysieke problemen, maar die nog voor minimaal 65% arbeidsgeschikt zijn.

Roel Schouteten

Al deze wetgeving is erop gericht met name werkgevers aan te zetten tot het voorkomen van ziekteverzuim en arbeidsuitval (als gevolg van arbeidsongeschiktheid). Uit een onderzoek door het Europees agentschap voor veiligheid en gezondheid in 2010, onder de titel *European Survey of Enterprises on New and Emerging Risks* (www.esener.eu), blijkt dat veiligheid en gezondheid in bijna 60% van de Nederlandse bedrijven op hoog niveau in de organisatie een belangrijk onderwerp is (daarmee staat Nederland op de derde plaats van alle Europese landen, achter Zweden en gelijk met het Verenigd Koninkrijk). Vooral de wettelijke verplichtingen lijken ertoe bij te dragen dat organisaties zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheden. Ze worden er immers financieel slechter van als ze zich niet aan de wetgeving houden.

Het is echter nog maar de vraag of deze wettelijke verplichtingen ook daadwerkelijk leiden tot preventief beleid. De WVP en WIA zijn er vooral op gericht om zieke werknemers weer terug aan het werk te krijgen. Daarnaast zijn er onlangs weer verdere bezuinigingen afgekondigd waarbij de budgetten vanuit het UWV voor re-integratiebedrijven onder druk komen te staan. Daarmee komt de begeleiding van zieke werknemers naar werkhervatting ook onder druk te staan.

Preventief beleid zou er echter op gericht moeten zijn om ziekteverzuim en arbeidsuitval als gevolg van het werk te voorkomen. Wetgeving gericht op het verkorten van het ziekteverzuim van individuen is niet preventief. Als werknemers weer terug moeten naar de werkzaamheden waar ze eerder ziek van werden, dan is de kans op een langdurige duurzame inzetbaarheid gering. Bovendien zijn interventies gericht op het individu maar beperkt effectief, aldus Jacques van der Klink – hoogleraar Gezondheidswetenschappen Universiteit Groningen – tijdens een presentatie van de ESENER-rapportage bij het Ministerie van SZW (op 24 november 2010). Volgens hem wordt er echter maar weinig gebruikgemaakt van interventies die gericht zijn op aanpassing van het werk of de organisatie. En daarbij wordt er ook nog weinig gebruikgemaakt van wetenschappelijke inzichten. Daarmee is het positieve beeld dat er in Nederland veel aandacht is voor veiligheid en gezondheid wat al te rooskleurig; de aandacht die ervoor is richt zich vooral op individuele werknemers en op het voldoen aan de minimale wettelijke vereisten. Dit laatste wordt ook wel *symbolic compliance* genoemd en levert weinig structurele en duurzame oplossingen op. Mogelijk dat er onder de noemer van sociale innovatie, die de afgelopen jaren steeds meer aandacht krijgt, meer werk gemaakt kan worden van echt preventief beleid. Daarbij staan de positieve effecten voor zowel werkgevers (betere financiële resultaten) als werknemers (betere arbeidsomstandigheden) meer centraal. Graag stelt *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken* haar kolommen open voor (wetenschappelijke) onderzoeksresultaten op dit terrein, zodat deze hun weg vinden naar betrokken partijen.

Noot

- 1 Op het moment dat ik dit redactioneel schrijf heeft een man in een winkelcentrum in Alphen aan den Rijn met een automatisch wapen een bloedbad aangericht en zijn de politie en de pers al twee dagen op zoek naar informatie en aanwijzingen.